

A DVI HUNGARY 2019-ES BEVETÉSÉNEK ÉS KOMPLEX GYAKORLATÁNAK ÉRTÉKELÉSE

1. Előzmény

Hosszas előkészítő munkát követően 2018-ban született meg a rendőrségi vezetői döntés a DVI Hungary megalakításáról. Az egység, illetve a működtetéséhez kapcsolódó feladatok a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodához (a továbbiakban KR NNI) kerültek delegálásra.

A jövőbeni, áldozatazonosítást végző egység Post Mortem csoportjába önként jelentkezők közül a KR NNI Bűnügyi Technikai Főosztályának, KR Humánigazgatási Szolgálat Egészségügyi és Pszichológiai Osztályának, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának (a továbbiakban NKE RTK) munkatársai, valamint a Fejér és a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányságok Bűnügyi Technikai Osztályának vezetői a két napos eljárás során 25 fő hivatásos állományú rendőrt, 10 orvosszakértőt, valamint 5 fogorvost választottak ki.

A majdani PM csoportot alkotó 40 fő részvételével három napos tréning került lebonyolításra Interpol DVI kiképzők részvételével. Az Interpol DVI elméleti és gyakorlati alapismereteket magába foglaló képzés helyszínéül az NKE RTK, illetve a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar Igazságügyi és Biztosítás-orvostani Intézet (a továbbiakban SE ÁOK IBOI) szolgált. A képzés befejezését követően a résztvevők nemzetközi DVI tevékenységre jogosító licence-t kaptak.¹

2. A Hableány balesete

2019. május 29-én, az esti órákban az MV Viking Sigyn szállodahajó² összeütközött a Hableány rendezvényhajóval³. A baleset során a Hableány felborult és teljesen elmerült. A katasztrófa időpontjában a Hableány fedélzetén 35 személy tartózkodott, közülük 7 főt emeltek ki élve a vízből. 2019. május 30-án a KR NNI igazgatója, Dr. Tarcsa Csaba r. dandártábornok elrendelte a DVI protokoll alkalmazását. 2019. május 31-én hazánkba érkezett a dél-koreai DVI egység, ettől az időponttól a hazai DVI egységgel közösen zajlott az áldozatok azonosítására irányuló tevékenység.

A helyszíni munka és a bonctermi halottvizsgálat a DVI PM tevékenység lépéseinek megfelelően került végrehajtásra.⁴ A csapatok a holttestek döntő többségének helyszíni dokumentálását a BRFK Dunai Vízügyi Rendészeti Rendőrkapitányság, Vízügyi Rendészeti

¹ Angyal Miklós – Petrétei Dávid: Az Interpol DVI-protokoll-adaptációjával a hazai áldozatazonosítás fejlesztésének útján. Nemzetbiztonsági Szemle 2019/1. 15. o.

² Az 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet 1. melléklet szerinti kabinos személyhajó.

³ Az 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet 1. melléklet szerinti termes személyhajó.

⁴ Angyal Miklós – Petrétei Dávid: A magyarországi áldozatazonosítási szolgálat felállításának kihívásai és tapasztalatai, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Budapest, 2019. 106. o.

Rendőrsnek a Kopaszi gátnál található úszóművén végezték el, ahol a szemle céljára szakmai és kegyeleti szempontok szem előtt tartásával egy sátor került felállításra. További munka folyt a holttestek megtalálásnak megfelelő külső helyszíneken.

A holttestek vetkőztetésére, részletes külvizsgálatára, ujjnyomatolására, illetve fogorvos szakértői vizsgálatára a SE ÁOK IBOI bonctermében került sor.

A dél-koreai DVI csapat a munka kezdetekor jelezte azon igényét, amely szerint az áldozatok azonosítását első sorban daktiloszkópiai vizsgálattal kívánják végrehajtani, ennek megfelelően a holttestek ujjnyomatolását a koreai szakemberek saját metodikájuk szerint hajtánák végre. Fontos megjegyezni, hogy Dél-Koreában 17 éves koruk betöltését követően minden állampolgár tíz ujjas ujjnyomatát nyilvántartják. E körülmény, illetve helyszín – az utaslista rendelkezésre állásából eredően – zárt volta rendkívül jó esélyeket ígért a PM tevékenység eredményessége tekintetében.

Érdekes lehet néhány szóban felvázolni az ujjnyomatolás fentebb említett dél-koreai metodikáját. A nyomatok levétele az ujjak tisztítását követően porozásos eljárással történik, amely megfelel a hazai gyakorlatnak. Azonban az alkalmazott cellux az általunk a helyszíni szemlék során használt ujjnyomfóliára hasonlító módon két részből áll, egy fehér színű, rugalmas lapból és a tulajdonképpeni celluxból. Az ujjnyomatolás során az ujjnyomporral kezelt ujjbegyről az említett fehér színű lapra veszik le a nyomatot, ezt követően arra rásimítják a celluxot, majd lehúzzák, ily módon a nyomat a lapról átkerült a celluxra – végül ezt a celluxot ragasztják az ujjnyomatlapra. A leírt kettős művelet értelme, hogy az ujjnyomat oly módon fog elhelyezkedni az ujjnyomatlapon, mintha az ujjnyomatolás közvetlenül az ujjnyomatlapra történt volna. További jellegzetesség, hogy az ujjbegyek feltöltése nem valamely speciális anyaggal, hanem fecskendő alkalmazásával közönséges csapvízzel vagy levegővel történik. A víz, vagy levegő idő előtti távozását az első ujjperc alatt – a fecskendőhöz tartozó tű által létrehozott szűrt csatornát lezáró vékony zsineggel, vagy befőttes gumival gátolják meg. A dél-koreai kollégák érdeklődésünket látva lehetőséget biztosítottak számunkra hogy a fentiekben ismertetett eszközök metodikák alkalmazását gyakorlatban, az éles PM tevékenység során sajátíthassuk el.

A rögzített ujjnyomatokat fotózták, majd a fényképeket e-mailben küldték meg a koreai daktiloszkópus szakértőnek, aki írásban elkészítette a szakértői véleményt, amelyet az Interpol Magyar Irodán keresztül küldtek meg. A várakozásoknak megfelelően a daktiloszkópia rendkívül eredményesnek bizonyult, a 25 fellelt koreai áldozatból 23 azonosítása ujjnyomat alapján történt.

Az eltelt idő következtében előrehaladott bomlási folyamatok miatt az utoljára felkutatott két holttest ujjnyomatolását nem lehetett eredményesen végrehajtani, ennek következtében azonosításuk fogászati lelet alapján történt. (Természetesen a hazai Áldozatazonosítási Szolgálat állományába tartozó fogorvosok – az egyetlen gyermekkorú áldozat kivételével - valamennyi elhunyt esetében elvégezték a fogászati lelet rögzítését.)

3. Objektív tapasztalatok, szubjektív benyomások

Büntetőeljárás versus DVI.

Természetesen a Hableány balesete miatt büntetőeljárás indult, mely eljárásban az illetékes nyomozó hatóságnak – jelen esetben ez a Budapesti Rendőr-főkapitányság volt, le kellett folytatni saját szemléit. Ez a gyakorlatban a BRFK szemlebizottságának és a DVI

csapatnak egyidejű, vagy közvetlenül egymás utáni tevékenységét jelentette. A helyzetet tovább színesítette, hogy a két eljárás tartalmi követelményei nem azonosak, melynek következtében időigényük is eltér – a büntetőeljárásban folytatott szemle időtartama általában nagyobb. Mindezen körülmények nem könnyítették meg a két egység munkájának összehangolását – a kezdeti időkben előfordult néhány a klasszikus amerikai bűnügyi filmekből ismert jelenetekre emlékeztető szituáció, mikor is a helyszínre érkező FBI és a helyi erők egyezkednek a követendő eljárásrendről...

A hazai DVI jelentősége a Hableány balesete kapcsán.

Ki kívánom emelni, hogy a dél-koreai Kollégákkal végrehajtott PM tevékenység során a közös munka, a közös cél, illetve az ennek mintegy platformot biztosító Interpol DVI protokoll alkalmazásának köszönhetően a kezdetben hivatalos viszony nagyon hamar kollegiálissá, majd bajtársivá vált. Az egységek közötti együttműködés és a közvetlen adatsere jelentősen gyorsította az áldozatok azonosítását. Személyes véleményem szerint a hazai és a koreai DVI csapatok közös, eredményes munkája mindenképpen hozzájárult hazánk pozitív megítéléséhez a szakmai és emberi értékek tekintetében egyaránt.

Mi lett volna, ha?

A fent ismertetettek alapján talán nem túlzás a hazai PM csoport első bevetését sikeresnek elkönyvelni. De nem feledkezhetünk meg mindazon körülményekről melyek mindezt hathatósan támogatták, elősegítették. Ismételten ejtsünk néhány szót e tényezőkről

- A magyar csapat egy már gyakorlattal rendelkező alakulattal dolgozhatott együtt.
- Az utaslistának köszönhetően a helyszín zárt volt, azaz ismert volt a katasztrófával érintett személyek száma, kiléte.
- A koreai áldozatok esetében tíz ujjas daktiloszkópiai nyilvántartás állt rendelkezésre.
- Azon két áldozat esetében, akik vonatkozásában nem volt lehetőség a daktiloszkópiai azonosításra, beszerezhető volt a fogászati státusz. (E két személy és az utolsó koreai áldozat - akinek a holttestét nem sikerült felkutatni – vonatkozásában a fogászati leleteket tartalmazó fotókat, valamint a kitöltött AM nyomtatványokat a dél-koreai AM csapat küldte meg soron kívül.)

Érdemes átgondolni, lehetőségeinket hogyan befolyásolta volna, ha az áldozatok magyar állampolgárok, illetve a helyszín nyitott, azaz nem ismert a katasztrófával érintettek száma, személyazonossága.

- Daktiloszkópia. A magyar állampolgárok esetében daktiloszkópiai nyilvántartás nem áll rendelkezésre. A bűncselekmények elkövetésével meggyanúsított személyek ujj- és tenyéryomatait tartalmazó AFIS nyilvántartáshoz ismeretlen holttestek személyazonosságának megállapítása céljából a Bnytv. 37 § c, 52§ c, illetve 82 §c, nyújt felhatalmazást.
- Fogstátusz alapján történő azonosítás. Fogászati státusz csak azon személyek esetében elérhető, akik rendszeresen járnak fogorvoshoz.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy az áldozatazonosítást végző egység lényegesen nehezebb, bár nem megoldhatatlan helyzetben lett volna.

4. A DVI mint különleges atmoszféra

Jómagam valamivel több mint két évtizede dolgozom bűnügyi-technikai területen, bűnügyi-technikusi minőségben tevékenykedtem már halálos tömegszerencsétlenség helyszínén is, a 2003 évben Siófokon történt buszbaleset alkalmával. Mégis ki kell jelentenem, hogy a DVI PM csoport tagjaként, a Hableány balesete során teljesítettekhez hasonlítható tapasztalattal korábban nem rendelkezem. Maga a PM tevékenység - akár a helyszíni, akár a bonctermi munka - sok tekintetben egyszerűbbnek tekinthető a hazai gyakorlatban foganatosított halottszemléknél. Ez a csapat létszámának, a feladatok racionális megosztásának, a rendkívül jól megszerkesztett dokumentumoknak (booklet, PM adatlap) köszönhető. Ugyanakkor komoly többlet terhet jelentett a munka kampányszerű jellege, a nagyszámú holttesttel órákon, napokon keresztül végzett folyamatos tevékenység, a védőfelszerelés huzamos ideig történő viselése, a szinte tábori körülmények közötti lét. (A berendelt állomány egy része – köztük jómagam is -a helyszínén, illetve a boncteremben végzett munkát követően pihenőidejét készenlétben, a munkahelyi pihenőhelyiségben töltötte.)

Bátonyterenyre, 2019. június 19-21. a TEK közreműködésével repülőgépszerencsétlenséget szimuláló DVI – CBRN képzés és gyakorlat rövid értékelése. A gyakorlat során a DVI Hungary teljes állománya tevékenykedett egy nagy kiterjedésű helyszínén. A valóság-hű körülmények szimulálása okán a helyszínén kisrepülőgépek, ezek alkatrészei kerültek elhelyezésre, a holttesteket és holttest részeket sérüléseket imitáló módon sminkelt élő személyek – statiszták, bábuk, illetve bábu végtagok reprezentálták. A munka a valóságnak megfelelően, embert próbáló körülmények között zajlott, a nyári időjárási körülmények között, az előírásoknak megfelelő védőfelszerelésben. A részletes halottvizsgálat és dokumentáció a helyszínén felállított sátrakban zajlott. A gyakorlat során a PM tagok arra is lehetőséget kaptak, hogy csapatukon belül eredeti beosztásuktól eltérő feladatkörben is kipróbálják magukat. A gyakorlat során a társszervekkel történő együttműködésre és a halálos tömegszerencsétlenségen túlmutató extrém helyzetekre való felkészítés is helyet kapott a CBRN elem bevezetésével. A helyszín CBRN mentesítését a TEK szakemberei végezték, illetve a helyszíni tevékenység végeztével az általuk használt személyi védőfelszerelés alkalmazásáról, valamint a mentesítésről tartottak bemutatót. A gyakorlaton külföldi résztvevők is megjelentek. Így a dél-korai DVI csapat ekkor még hazánkban tartózkodó tagjai, illetve a brit NUTWELL munkatársai mutatták be moduláris felépítésű, tábori körülmények közötti üzemeltetésre gyártott holttest hűtő-tároló egységét.

A leírtakon túl a gyakorlatnak volt egy további, objektív mérőszámokkal nem értékelhető, de mégis nagyon jelentős hozadéka. A PM állomány tagjai, akik együtt estünk át a „tűzkeresztségen” ezen a gyakorlaton találkozhattunk először teljes létszámban. Itt nyílt lehetőségünk arra, hogy megosszuk egymással személyes tapasztalatainkat, benyomásainkat, tovább erősítve a DVI Hungary első bevetése alkalmával csapattá kovácsolódott közösséget összetartó köteléket.